

Dominum; in tertio quoque (si eatenus affluit sapientia) ædificare proximum debet. An vero et in opere affluendum est sapientia? Et maxime. Quæramus ergo et in opere triplicem affluentiam: nam et olim dictum est a Sapiente quodam, quod sapientia tripliciter describeretur (*Prov. xxii, 20*). Itaque, si vos melius non habetis, puto ego, quod ad opus pertinet, copiose satis affluere sapientia, quicumque inter vos continenter, patienter et obedienter conversatur: tantum ut fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem; humilis continentia carnalem pariter et sæcularem amputet voluptatem; hilaris patientia utramque simul, et corporalem scilicet et mundialem, viriliter sustineat adversitatem.

1115 SERMO XVI.

De triplici genere bonorum, et vigilantia super cogitationibus.

1. Et propensius studium, et cura vigilantior (86) nostris esset cogitationibus adhibenda, fratres mei: nostris, inquam, quibus tam sanctorum meditationum assidue materia ministratur. Nocte enim et die nobis prophetica et evangelica, sed et apostolica voces canuntur et leguntur, quæ et pœnam minantur inferni, et gloriam regni pollicentur. Unde ergo nobis tam vanæ, tam noxiæ, tam obscenæ cogitationes, quæ nunc immunditia et elevatione, nunc superbia et ambitione cæterisque passionibus contorquent nos, ut vix aliquando in serenitatem sanctorum cogitationum respiremus? Væ nobis a torpore et tepore cordis nostri! qui permittimus nos his vanitatibus occupari, et non magis ex iustanti transilimus in bona Domini, sive in naturalia, sive in spiritualia, seu etiam in æterna. Et quidem naturalia bona magna, spiritualia majora, sed maxima sunt æterna. In primis reparamur, in secundis exercitatur, extendimur et beatificamur in tertiis. Si non potes oculum meditationis in illam sublimitatem æternalium bonorum infigere, quia distantia sunt, et omnem sensum exsuperant: in bonis gratiæ quæ sunt in exercitio virtutum, visum reflecte, ut videas quam puræ conscientie, quam liberæ frontis sit versari et conversari in castitate et charitate, in patientia et humilitate, cæterisque virtutibus, quæ amabilem Deo, placabilem et imitabilem hominibus reddunt. Quod si et hæc nimis sublimia sunt, et transgredientia infirmitatem tuam, demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria esse debent, quantum tu familiaris es tibi. Nec sic dicimus bona naturæ, quasi gratiæ non sint; sed ideo quod ipsi naturæ quodam modo ingenta et complantata fuerint, antequam fieret peccatum illud, quod non solum personam iufecit, sed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manum pervenisse monstrantur propter vulnus inflictum, cum tamen nos illa in nobis et circa nos esse tam rationibus quam affectionibus plerumque sentianus. Et quia nos ex anima et corpore consistimus, juxta vocem Apostoli,

(86) Simili modo Nicolaus Claræ Vallensis, « Et tum studium, et attentum silentium, » etc. orsus

ab animali parte, id est a bonis corporis, incipiamus, ut non sit prius quod spirituale est, sed quod animale (*I Cor. xv, 46*).

2. Sunt autem omnia bona corporis, et quæ ei solummodo debeamus, sanitas. Nihil autem ei ultra dandum est vel quærendum, sed hoc termino ligandum et frenandum est, cum fructus ejus nullus sit, et mors sit finis illius. Sed hic fovea est, quæ nolo vos lateat. Insidiatur enim voluptas sanitati, et tam subtili malignitate prosequitur, ut vix eam qui vel possit cavere, vel noverit. Quod si voluptati servitur, non sanitati, hoc jam de natura non est, sed sub natura, quæ morti manus dat, cum magistram constituit voluptatem. Inde etiam est quod multi ad tam bestiales et rebelles impetus descenderunt, vel, ut dicam verius, ceciderunt, ut voluptatem præferant sanitati, illis ipsis sæpissime voluntur quæ sciunt difficiles et acutissimas subsequi passiones. Sicut autem corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas; quia turbato oculo non videbitur Deus; et cor humanum ad hoc factum est ut suum videat Creatorem. Si vero sanitati corporis sollicita est providenda custodia, puritati cordis tanto sollicitior est inpendenda, quanta pars ista dignior illa esse convincitur. Hic tamen simpliciter accipimus puritatem, ut videlicet omnia quæ agimus, pure et humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confessione, et dicamus: *Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei* (*Psal. xxxi, 5*).

3. Et quia sociale animal sumus, ex his quæ in nobis **1116** sunt, ad ea quæ circa nos sunt transeamus; ut, si fieri potest, quod ex nobis est, pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim est lex naturalis societatis, ut omnia quæcumque nobis fieri nolumus, aliis non faciamus: et quæ nobis fieri volumus, aliis impendere studeamus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori, puritatem cordi; sic et fratri pacem. Jam hinc transeundum est ad sanctorum animas, quæ de hujus mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volaverunt. His profecto debemus imitationem; quia similes fuere nobis, passibiles, et notas nobis fecerunt vias vitæ, quas tam infatigabiliter quam interminabiliter tenuerunt. Sed et illis qui non in tanta sanctitate seu peracta pœnitentia exierunt, compassionem debemus et orationem, propter similis naturæ consortium: ut pius Pater auferat scoriam eorum, et in beneficia flagella commutet, et sic tandem reconsignet ad beatæ gaudia civitatis. Si enim tauri, cum taurum mortuum invenerint, plorant, mugiunt, et quasi quibusdam debitis humanitatis obsequiis fraterna funera prosequuntur, quid debet homo homini, quem et ratio docet et trahit affectio? Sicut ergo sanctis animabus imitationem, sic minus sanctis compassionem debemus, illinc exemplum, hinc gemitum haurentes.

4. A sanctis vero angelis auxilium quærendum est, est sermonem in festo sancti Andree, in quo idem hic sermo habitus est, uti colligitur ex num. 6.

et occultis suspiriis, et frequentia lacrymarum: ut illi supereminenti majestati preces nostras offerant, referant gratiam, qui administratorii spiritus sunt missi propter nos, ut hæreditatem capiamus salutis (*Hebr. i, 14*). Ab illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda est, ut ille cujus natura bonitas, cui proprium est misereri semper et parcere, non respiciat multitudinem iniquitatum nostrarum; sed secundum multitudinem miserationum suarum misereatur nostri. Ipsi enim nos et amorem debemus, et subjectionem cum omni reverentia et humilitate. Amorem, quia fecit nos, et benefecit nobis: subjectionem, quia super nos est, et hoc præcipit nobis [*alias*, præcellit nobis], terribilis in consiliis super filios hominum. Ita ergo et sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus; auxilium ab angelo, pietatem a Deo [*aliis*, a Deo postulemus. Ex arca, etc.] ex arca naturalium bonorum habere debemus et quærere: ut sciamus quia, cum hæc quæ mandata sunt et data naturæ fecerimus, servi inutiles sumus; quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim, aut nunquam invenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod transeat terminos possibilitatemque naturæ. In his autem bonis, sicut prædiximus, reparamur, et quasi quodam modo restituimur in antiquum, dum ad ingentem naturæ suavitatem revertimur, dum etiam nobis, et his qui circa nos sunt, et eis qui supra nos sunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

5. Spiritualia autem bona, in quibus exercemur ut ad æterna tendamus, ipsa eadem sunt: sed alia, quia alio intuitu considerata, cum plurimis tamen aliis, quæ longum est enumerare, illa enim juxta naturam hæc supra naturam esse nascuntur. Nam et in spirituali exercitio non sanitatem debemus corpori, sed servitutem, sed afflictionem sed laborem, juxta vocem illius spiritualis et summæ spiritualis hominis, qui dicebat: *Castigo corpus meum et in servitutem redigo* (*I Cor. ix, 27*). Nec istam tantum cordi puritatem debemus, ut pure et humiliter confiteamur peccata nostra: sed ut in intentione, cogitatione et opere hanc circumspectionem exhibeamus, ut et vita nostra sit fructuosa, et fama gloriosa: non quæ fructificet sibi, sed Deo; non quæ glorificet se, sed Patrem suum qui in cœlis est. Pacem quoque non solum fratribus exhibendam dicimus in vita: sed cum his qui oderunt pacem, esse pacificum, portare omnes, et a nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compassionem **1117** mortuis et orationem, sed in spe etiam congratulationem adhibendam; quia, etsi constristandum est quod in locis purgatoris patiuntur, multo amplius collatandum quod prope est ut abstergat Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et jam non sit neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor, quia prima abierunt. Sanctis vero animabus non jam imitationem, nec a sanctis angelis tantummodo quærere debemus auxilium; sed ardentem desiderare conspe-

ctum eorum, et esse cum illis, et videre quæ sint illæ columnæ cœli, quæ sustinent orbem terrarum, in quibus rutilat et relucet tantum et tam excellens divinitatis insigne. A Domino autem non solum pietas quærenda est, sed et in eum tota affectio dirigenda, ut diligamus nos propter ipsum, et suspiciamus quæ sit illa majestas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, et in quam desiderant rationabiles creaturæ prospicere.

6. Hæc sunt semitæ spiritualis exercitii, in quibus religiosa mens et dilatatur, et delectatur, unde eorum quæ sunt retro oblita, et ad anteriora, id est æterna bona, se extendens, sequitur ad palmam supernæ vocationis. Nunquid non supra naturam beatus iste Andreas apostolus, cujus solemnitas præmanibus est, transilierat, qui dicebat: « O bona crux diu desiderata, et tam concupiscenti animo præparata! securus et gaudens venio ad te. » Alterati hominis est ista vox, et qui de bonis naturæ ad gratiæ bona surrexerat: ut non solum gloriaretur in spe, sed et in tribulationibus, et gaudens iret a conspectu concilii, quod dignus esset pro nomine Jesu contumeliam pati. Non modo enim patienter, sed et libenter, verum et ardentem ad tormenta sicut ad ornamenta, ad pœnassicut ad delicias properabat.

7. Porro æterna illa bona, bona sunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, et quæ nunquam exeunt ab illa patria, quæ nescit nisi gaudium et jubilationem. Ibi nihil deest; ecce abundantia, qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia, ubi nihil quod nolis sit totum sit quod velis? *Fiat pax*, ait Propheta ad Jerusalem, *in virtute tua, et abundantia in turribus tuis* (*Psal. cxxi, 7*). In illis, inquam, turribus, quæ juxta prophetam alium gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti, non cortice sacramenti satiabit nos Deus. Quod si nihil deerit nobis, aliquid autem nobis latuerit, nunquid erit gloria consummata? Ideo nihil latebit nos; et ecce sapientia, qua curiositas hominis satiatur. O sapientia, qua tunc omnia quæ in cœlo et quæ in terra sunt perfectissime cognoscemus, in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes? Non metuam suspiciones, non timebo consilia; quia civitas illa, juxta Joannem purissimo vitro similis erit (*Apoc. xxi, 19*) ut, sicut per vitrum lucidissime cernimus sic aliorum conscientias clarissime videamus. Quid si et nihil defuerit, et nihil latuerit; maneat autem timor et anxietas amittendi? Ideo nihil terret; et ecce potentia, qua humana infirmitas roboretur, *Qui posuit*, inquit, *finis tuos pacem, et confortavit seras portarum tuarum* (*Psal. cxlvii, 14, 13*): ita ut nullus inimicus intret, nullus exire possit amicus. Ubi ergo summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est; puto quod nihil desit plenitudini beatitudinis, quantum spectat ad summam felicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ: bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc rulinemus, fratres, et juxta præceptum legis revocemus ruminacionem (*Levit. xi, 3*), quia sic vivitur, et in talibus vita spiritus nostri. Sic enim co-

gitatio sancta servabit nos, ut dicamus cum sancto : *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adjutor meus, et redemptor meus (Psal. XVIII, 15).*

1118 SERMO XVII.

De triplici custodia, manus, linguæ et cordis.

1. Omnes nobis causamur deesse gratiam; sed justius forsitan ipsa sibi queritur gratia deesse nonnullos. Nempe res cordis est gratia devotionis ista, quam quærimus; et hoc munere ipse se fraudat, qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum unde illi cura cordis, cui de ipsa quidem adhuc oris circumspectio, seu manus custodia subest? Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit; sed ne is quoque qui, initium jam tenere videtur, si ad medium non pervenit. Magnum est homini sæculari mundas habere manus: monacho non est magnum, sed plane magnum ei malum esse probatur, ne ipsarum quidem contagia declinare. Imo vero et in ipsis quoque manibus longe amplior munditia, et justitia abundantior a nobis exigitur, quam ab illis. Nimirum illis dicitur: *Fugite fornicationem (I Cor. IV 1, 8); et: Qui furabatur jam non furetur (Ephes. IV, 28),* cæteraque similia: quæ qui fecerint, regnum Dei non consequentur. Nunquid et nobis ab hujusmodi contagiis operum et tam gravi manuum contaminatione timeendum est? Sed quo nitidiores manus, eo gravius quoque minor in eis nævus offendit: et sicut pretiosam vestem exigua quævis macula turpius decolorat; nobis ad immunditiam minima quæ libet inobedientia sufficit: nec jam nævus est, sed gravis macula, si in actionibus nostris vel minorum residet negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia servandorum initia nostræ conversationis exercet, dum adhuc quidem modicum, sed tamen jam lumen in nobis est; nisi forte magnum se putant habere lumen, quibus Veritas ait: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Quia servi nutilles sumus; quæ debuimus facere fecimus (Luc. XVII, 10).* Se hoc, inquit propter humilitatem monuit esse dicendum. Plane propter humilitatem: sed nunquid contra veritatem? Cæterum si circa factorum quoque custodiam invenimur adhuc negligentiores, nemo sapiens cum liquare culicem moneat, qui utinam non glutiat vel camelum.

2. At si jam manus mundatæ fuerint, nec sic quidem continuo ad cor transitur: labiis sane mundandis secundum studium media sollicitudo debetur. Quod si dixeris: Rarus est qui sermones suos in judicio disponere videatur, vel ex hoc discas quam sit rara perfectio, cum nec profectum invenieris omnibus esse communem. Quis sane numeret quantas modicum linguæ membrum contrahat sordes, quam multiplex in labiis incircumcisis immunditia coaguletur, quanta sit pernicietas oris incircumspecti? Est enim lingua dissoluta in sermonibus

(86*) Hinc colligunt, nonnulli, Cisterciensibus horam aliquando ad confabulandum concessam fuisse, ut infra num. 5, « Post longas confabulationes. » Unde Vir sanctus supra in sermones, jocos, scur-

otiosis; est lingua impudica, est et magniloqua: quarum prima lascivie, sequens arrogantie famulatur. Est etiam lingua dolosa, et item lingua maledica: quarum altera in falsiloquam et adulatoria subdividitur; altera vero nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in oculo. Quod si de omni vel otioso verbo, quodeunque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri rationem in die judicii (*Matth. XII, 36*)? quanto districtius de verbo mendaci, mordaci et injuriosa, de elato vel lascivo, de adulatorio aut detractorio judicabuntur?

3. Quam vera sententia, fratres: *In multiloquio non effugies peccatum! (Prov. X, 19.)* Ut enim præteream cætera, si propterea otiosum est verbum, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de eo reddere poterimus, quod est præter rationem? Nemo vestrum, fratres, parvi æstimet tempus quod in vobis consumitur otiosis: siquidem tempus acceptabile est, et dies salutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit insipiens quid amittat. Libet confabulari, aiunt, donec hora prætereat (86*). O donec **1119** prætereat hora! o donec pertranseat tempus! donec hora prætereat, quam tibi ad agendam penitentiam ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio Conditoris indulget! donec transeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem! Sic nimirum, sic agricolæ, cum diu desiderata adfuerit opportunitas seminandi; sic viniotiores, cum exspectatum tempus putationis advenerit, invenisse occupationes, et quasi irreprehensibiliter sine opere diem transegisse lætantur? Sic instantibus nundinis institores nectere moras, occasiones quærere solent ne quem forte sibi ex eis quæstum provenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes, cum multis clamoribus evocatus tandem adfuerit elemosynarum distributor, diverticula captant, et concurrentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus, et fovere latebras in angulis platearum?

4. Utinam tamen vel solum tempus vitæ amitteretur in verbis! sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur; nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque; et hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores, Deo odibiles, odibiles, vitæ? Fugit vita quos odit; et quos vita fugit, mori necesse est. An non et ipse moritur qui venenum bibit, quod ei malesuada detractoris lingua propinat? siquidem furtim a dilectionis vita subtrahitur, et dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigerat. Auditorus est forsitan ipse quoque cui detrahitur. Undique enim verba volant, et multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest rilitates; alibi etiam detractiones, arguit. Alias sane magna erat apud eos silentii religio ex sermone 3 de Adventu, num. 5 et ex aliis locis.

quia singulorum creverit linguis, et quasi jam pro- vectus referatur ad eum, ad cujus spectat offensam, Itaque scandalizabatur audiens, et tabescebat; eoque facilius exstinguetur in eo charitas, quo amplius ante vivere videbatur. *Si inimicus, ait, meus maledixisset mihi, sustinuissem utique (Psal. LII, 13).* Et quidem cavet sibi prudens auditor; cavet et ipse, si non desipit, qui sibi noverit esse detractum: ille, ne veneno inficiatur; iste, ne scandalo perturbetur. Sed, quod in se est, tamen lingua maledica, et illius percutiens conscientiam, et istius vulnerans charitatem, secum pariter utrumque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima plane: nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno, Nunquid non lancea est ista lingua? Profecto et acutissima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua, inquit, eorum gladius acutus (Psal. LVI, 5).* Gladius equidem anceps, imo triceps est lingua detractoris.

5. Nec vero ejusmodi linguam ipso etiam mucrone, quo Dominicus latus cofossus est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, et membrum de membro; nec jam examine fodit, sed facit examine fodiendo. Ipsi quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit; seu etiam clavis ferreis, quos sanctissimis manibus illis et pedibus consummata Judaicæ gentis iniquitas infixit. Nisi enim hujus, quod tunc pungitur et transfoditur, corporis vitam sui vite corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis injuriæ, crucis ignominie tradidisset. Et dicimus: Levis res est sermo; temera, mollis, et exigua caro lingua hominis: quis sapiens magni pendat? Levis quidem res sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat. Leviter transit sed graviter urit; leviter penetrat animum, sed non leviter exit; profertur leviter, sed non leviter revocatur; facile volat, atque ideo facile violat charitatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suavitalis (*Eccle. X, 1*). Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest; substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum et validum invenitur. Modicum membrum est; sed, nisi caveas, magnum malum. Tenuis est et lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum, **1120** sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitror attestari: nisi forte omnes tam perfecti sumus, ut nunquam nobis post longas confabulatione invensta sit mens quodammodo vacua, meditatio minus devota, sicca magis affectio, et holocaustum orationis non adeo pingue propter verba, sive quæ diximus, sive etiam quæ audivimus; verba tamen.

6. Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi: ita ut multis inter loquendum minus profuerit, quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timens Deum; plus dico, angelus est, et angelus lucis: etiam sic cave tibi, ne audias unde lædaris. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermone cinatione communi. Bona quidem columbæ simpli-

PATROL. CLXXXIII.

citatis; sed in hac parte serpentis quoque astutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum sine discussione præteriens, *cogitabat qualis esset ista salutatio (Luc. I, 29).* Tu quoque, qui crebris saltem experimentis solerter advertisti, quantum noceant verba, non desipies, si sollicitus fueris (quandoquidem interesse necesse est colloctioni) non modo ori circumspeditionem, sed et auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quod huic gradui proficientium diutius immoremur: plures siquidem inter nos proficientes esse credimus, quam perfectos.

7. Forte tamen nimii videamur in sugillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua est, quæ contra vitia linguæ loquitur, ut in eo vel maxime haberi debeat excusata, quod nec sibi parcat, et adversus propria quoque sui ipsius pericula munit audientes. Ventus est sermo, sed non semper est ventus urens. *Surge, inquit, aquilo; et veni, auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius (Cant. IV, 16).* Est quoque magna nihilominus sermonis utilitas, et frequenter in lingua fructus pretiosissimus reperitur. Nempe justis vita ex fide est, et fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Quomodo enim vivet quis, nisi crediderit? quomodo credet, nisi audierit? quomodo audiet, nisi annuntietur ei? Sane propterea majorem ei diligentiam, et diligentiore custodiam convenit exhiberi, quod sit, juxta Scripturam, *mors et vita in manibus linguæ (Prov. XVIII, 21).* Alioquin si sola innesset vita, nec circumcisio quidem ei, si sola mors, etiam abscisio deberetur. Nunc vero ponenda [*alias additur nobis*] ori nostro custodia, et ostium circumstantiæ labiis, ut nec vitalem ædificationem clausura damnet æterna, nec lethalis pernicietas liberum sortiatur egressum. Vigilemus itaque super opera nostra, fratres, ne vel omittamus quod præceptum est, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur nos ad bipartitam hanc custodiam Propheta cum dicit: *Declina a malo, et fac bonum (Psal. XXXVI, 27).* Vigilemus etiam nihilominus super verba nostra, ne in eis vel offendere Deum, vel proximum nocere contingat. Felix siquidem, quem in omni confabulatione duplex timor ille sollicitat, et duorum consideratio stimulat auditorum: primum quidem divinæ majestatis, in cujus manus incidere prorsus horrendum; dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile est offendiculum dare.

8. Puto tamen ne eum quidem, qui in verbo cavet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris, qui tantum super opera vigilabat. Nam et Veritas in Evangelio de vigilantibus servis, et adventum Domini præstolantibus loquens: *Si, inquit, in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi (Luc. XII, 38).* Quod nequaquam de prima, sed nec de secunda quidem dictum esse reperies. Est autem vigilia hæc super cor, cui sane omnem jam custodiam adhibendam Sapiens monet: *nimirum quia ex ipso vita procedit (Prov. IV, 23).* Ego tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: ut videlicet super affe-

ctionum pariter et cogitationum suarum greges mens sollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia, a quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi **1121** forte, quod absit! simulationis gerantur studio, et pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens, nisi fossas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec sedari, nec in altum sese tollere prævalebit, quod videlicet alias occupetur: sic humanus animus, donec eas, quas prædiximus, manus et linguæ custodias solerter impleat, nec ad perfectam hanc sui ipsius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in sublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eia, fratres, si supernæ visitationis gratiam quærimus, sic quæramus; si spirituales consolationes desideramus percipere, sic petamus; si cælum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias volumus intrare cum sponso Jesu Christo Domino nostro, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVIII.

De gaudio spirituali, seu de verbis Apostoli, « Non est regnum Dei esca et potus, » etc. (Rom. xiv, 17.)

1. Quid prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium in [alias, de] regno Dei, sed non primum [alias, præmium] est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium sæculare, non gaudium cujus extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lætantur cum male fecerint, nec exultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in Spiritu sancto. Unde autem hoc gaudium interim, nisi de justitia et pace procedit? Ipsa ergo procedat tanquam cellulæ mellis, ut facile adhuc labilem liquorem suavitatis solidior possit materia continere. Erit quando jam ipso simplici melle fruamur, et gaudium nostrum plenum et purum erit, ut non modo in Spiritu, sed de ipso quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, ut nullis jam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lacrymis penitentiae, non exercitatione justitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia Spiritus, in quem desiderant ipsi etiam angeli prospicere. Interim sane velut salis loco sapientia mihi cætera condit, tanquam non sit et ipsa cibus. Interim priusquam come tam, suspiro; et nec tunc quidem permittor, ut glutiam salivam meam. Est enim sapiens, cui quæque res sapiunt prout sunt. Cui vero ipsa jam in se, prout est, sapientia sapit, is non modo sapiens, sed etiam beatus est. Nempe hoc est videre Deum sicuti est; atque hic quidem fluminis impetus lætificans civitatem Dei; hic torrens voluptatis; hæc denique ubertas inebrians est.

2. Nunc vero, Domine, vinum non habent: deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum utique carnalis illecebræ, et concupiscentiæ sæcularis. *Fel draconum, inquit, vinum eorum, et venenum aspidum insanabile (Deut. xxxii, 33)* Semper nobis hoc vinum

A deficiat, fratres mei, quia non est hoc vinum bonum. Bonum vinum non ex vinea impuritatis, sed ex hydra purificationis hauritur. Bonum vinum, non ex uva Gomorrhæ conficitur, sed ex aqua Judææ. *Servasti, inquit, bonum vinum usque adhuc (Joan. ii, 3, 10)*. Nam optimum quidem vinum servatur etiam usque adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem novimus Christum, et hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat qui dicebat: *Renuit consolari anima mea? Sed et vinum aquam factum gustasse visus est, cum subjunxit: Memor fui Dei, et delectatus sum (Psal. lxxvi, 3, 4.)*

B Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic et apostoli plane vinum aquam factum gustaverunt, quando *ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v, 41)*. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur jam promissio Veritatis, **1122** quæ ad eos facta erat hoc modo: *Tristitia vestra converteretur in gaudium (Joan. xvi, 20)*; hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. Miraris quod in vinum aqua mutatur? etiam transit in panem: nisi forte oblitus es comedere panem tuum, eum de quo legisti: *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura (Psal. lxxix, 6)*, Denique audi mensuram: *Erant autem lapideæ hydræ sex positæ, secundum purificationem Judæorum (Joan. ii, 6)*. Si verus Judæus es, non carne, sed spiritu; sex annis servies, in septimo liber egredieris: in sex hydris purificaberis, sex diebus operaberis, in sex tribulationibus liberaberis; et in septima non tanget te malum. Non solum autem liberaberis in eis, sed et vinum bibes ex eis, ubi cæperis juxta Apostolum gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus (Rom. v, 3.).

3. Hoc enim est duplex interim gaudium, quod habes in Spiritu sancto, de memoria futurorum honorum, et malorum præsentium tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit, nil sæculare, nil vanum; sed Spiritus veritatis et cælestis sapientia est, cujus in utraque suavitas prælibatur. *Gaudete in Domino semper, ait Apostolus; iterum dico, gaudete. Et duplicis hujus gaudii materiam secutus adjunxit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est (Philipp. iv, 4, 5)*. Quid modestia nostra, nisi mansuetudo et patientia est? Gaudeamus ergo de his quæ exspectamus, quoniam Dominus prope est. Iterum gaudeamus de his quæ sustinemus, ut modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit (Rom. v, 4, 5)*.

4. Sane ut idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ, duo æque ad justitiam exercendam, duo nihilominus ad conversandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem utraque copiosius nobis Scriptura sacra commendat. Siquidem justitiæ exercitatio in his duobus mandatis

tota pendere videtur, ut quod sibi quis fieri non vult, alii non faciat, sicut ad gentes missa epistola apostolorum continet (Act. xv, 23); et quemadmodum ad eosdem apostolos Dominus dicit: *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, ita et vos facite illis (Matth. vii, 12)*. Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impossibile est in hoc loco et tempore scandalorum (neque enim adhuc venerunt angeli, qui de regno Dei tollant omnia scandala, sed nec sumus in illa beata civitate, cujus fines pacem posuit Deus), propterea impossibile est hic et modo pacem inter nos conservari omnino, nisi et is qui in aliquo forte offendit proximum, animosam elationem: et is qui offensus est, nihilominus caveat inexorabilem obstinationem.

5. Studeamus itaque, fratres mei, et humiles ad satisfaciendum his qui aliquid habent adversum nos; et ad remittendum his qui offenderant nos, faciles inveniri; quia non solum mutæ inter nos pacis conservatio constat in his duobus, sed nec ipsa quoque divina sine his propitiatio poterit obtineri, quod nec munus ab eo recipiat, qui non prius ierit ut fratri reconcilietur (Matth. v, 24); et dimissum etiam debitum ab eo districtius exigat, qui conservo suo debitum non remittit. Jam si manent in nobis justitia, pax et gaudium in Spiritu sancto, tria hæc; non quasi securi simus pro eo quod regnum Dei intra nos est, sed eo magis in timore et tremore nostram ipsorum salutem operemur, scientes nimirum, quod hunc tantum thesaurum adhuc in vasis fictilibus habeamus.

SERMO XIX (87).

De eisdem verbis apostoli, « Non est regnum Dei esca et potus. » (Rom. iv, 17.)

1. Solet apostolus Paulus in verbis esse brevis, in sententiis copiosus. Non ignoravit hoc ille tam eloquentiæ, quam sapientiæ dotibus approbatus, **1123** qui singula Pauli verba tonitrua judicabat (87). Tam signanter enim universa depromit, et sic intonat spiritu et virtute, ut in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in utroque connexionem mirabiliter ostendat. *Non est, inquit, regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto*. Quid ad hæc dicitis vos, gulosi et luxuriosi, quorum Deus venter est, quorum omnis usus aut in ventre, aut sub ventre est, qui, ut ait Jacobus apostolus, *in luxuriis enutristis corda et corpora vestra? (Jac. v, 5)*. Audite, audite: *Quia esca ventri, et venter escis; Deus autem hunc et has destruet (I Cor. vi, 13)*. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis vitulum de armento, et bibitis vinum defæcatum, et primis unguimini unguentis (Amos. vi, 1, 4, 6). *Filii hominum, usquequo gravi corde, quia corpore pingui: ut quid diligitis vanitatem (Psal. iv, 5)*, et veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corporis, saturitas ventris, aut ante mortem vos deserent, aut vos

(87) S. Hieronymus.

(87) Hunc sermonem memorat Nicolaus Claræ-

A in morte illas relinquitis: *Quoniam, inquit sanctus, cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos (Psal. xlviii, 18, 15)*. Quam bene, sicut oves; quia detracto vellere mundialium divitiarum dure presseque detonsi, sempiternis nudi deputantur incendiis. *Mors depascet eos*; quia semper morientur ad vitam, et semper vivent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur, donec rursus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socii fuerunt in vitiiis.

2. O delicate, qui deliciis et divitiis circumfusos atque confusos, confusionem exspectas et mortem; *non est regnum Dei esca et potus*, non purpura et byssus; quia dives ille utroque circumfluit, in puncto ad inferna descendit (Luc. xvi, 19, 22). Quid ergo? *Sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto*. Attendis et intendis quia gaudium in fine est? Sic fatui filii Adam, et præcipiti saltu justitiam transilientes et pacem, rem finalem in principium convertere et pervertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit et non erit istud; quia sicut *non est pax impiis*, sic nec gaudere impiis, dicit Dominus (Isa. xlviii, 22; lvii, 21). Non sic impii, non sic. Prius est justitiam facere, inquirere pacem, et persequi eam: et sic demum apprehendere gaudium, imo a gaudio comprehendi. Sic angelicus illo conventus prius justitiam fecit, cum stetit in veritate, et veritatis deseruit desertorem. Post hæc illa pace firmati sunt quæ exsuperat omnem sensum, quia cum diversis honorum primalibus ambientur, nullus qui murmuret, qui invidet nullus.

3. Lauda tu, Jerusalem, Dominum; lauda Deum tuum, Sion: quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem (Psal. cxlvii, 12-14). Lauda, et laudes replica, quia munitissimis vectibus et inconvulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ; nullus inimicus intrat, nullus exit amicus. Benedicti filii tui in te, omni benedictione spirituali in celestibus cum Christo. Jam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem. Nullæ tibi tentationes nulla sese cogitationum turba confundit; quia versipellis ille tortor longe est a muris tuis et a filiis tuis; et ille qui idem est, omnia identitate consolidat atque conjungit, *cujus participatio ejus, inquit, in idipsum (Psal. cxxi, 3)*. Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; et nudis, ut ita dicam, oculis divinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, sed sine fine.

4. Miseri nos, qui ab illa felici regione repulsi, in hanc descendimus, imo cecidimus vanitatem. *Filii Sion, ait propheta, inclyti, et amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea (Thren. iv, 2)*. Filii Sion, illius videlicet speculativæ civitatis, quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria sua: filii Vallensis in epistola 24, ad abbatem Geltensem, ut in Præfatione hujus tomi dictum est.